

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Inovace sociálního začleňování v podobě sociálního podnikání a sociálního
bydlení v kontextu Strategie sociálního začleňování 2021-2030

Bakalářská práce

Hedviga Hejduková

Vedoucí práce: doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.

Praha 2023

Obsah

Anotace	3
Úvod	4
1 Sociální inovace.....	6
2 Sociální podnikání	9
2.1 Neziskové organizace	11
2.2 Poskytovatelé sociálních služeb	18
3 Sociální bydlení	28
4 Strategie sociálního začleňování 2021-2030.....	42
4.1 Rozbor	43
4.2 Výsledky rozboru.....	44
Závěr	54
Zdroje	55

Anotace

Cílem této bakalářské práce bude vymezení pojmu inovací v sociálním začleňování. Práce je zaměřená na dva inovační nástroje v sociálním začleňování a těmi jsou sociální podnikání a sociální bydlení, které zde budou popsány.

V další části se čtenáři seznámí s aktuální Strategii pro sociální začleňování pro období 2021 – 2030. Tato bakalářská práce dokument představí, navrhne způsob jeho zhodnocení a bude ve Strategii mimo jiné sledovat, zda pracuje i s pojmy sociální podnikání a sociální bydlení.

Klíčová slova: sociální podnikání, sociální bydlení, inovace, sociální začleňování

Úvod

Sociální bydlení a sociální podnikání jsou dva termíny, které jsou stále častěji diskutovány jako způsob řešení sociálních a ekonomických problémů v naší společnosti. Sociální bydlení se zaměřuje na poskytování dostupného bydlení pro lidi s nízkými příjmy nebo pro ty, kteří mají problémy s bydlením. Na druhé straně sociální podnikání kombinuje podnikání s posláním pomáhat a řešit společenské problémy.

Zejména v posledních letech jsou sociální bydlení a sociální podnikání stále častěji diskutovanými tématy v politických a veřejných debatách.

Cílem práce je seznámit čtenáře s těmito dvěma koncepty a následně představit a zhodnotit dokument, jehož úkolem je rovněž zlepšit společnost a zároveň s pojmy sociální podnikání i bydlení pracuje – dokument Strategie sociálního začleňování 2021 - 2030.

Nejdříve si stručně přiblížíme, co znamená pojem inovace, zejména ve vztahu k tématu této práce.

V druhé části se bude práce zaměřovat na vysvětlení konceptu sociálního podnikání. Zkoumáme, jaké jsou způsoby financování sociálních podniků a jaké jsou jejich hlavní cíle a jak se sociálním podnikáním souvisí a co vlastně představují neziskové organizace a poskytovatelé sociálních služeb.

Třetí část práce bude věnována sociálnímu bydlení. Budeme se zaměřovat na vysvětlení tohoto konceptu a jeho fungování.

V poslední části práce se čtenář seznámí s dokumentem – Strategie sociálního začleňování 2021-2030. Budeme si klást otázku, zda splňuje nejdůležitější znaky efektivního národního dokumentu pro boj s chudobou a sociálním vyloučením, případně, poskytnout doporučení pro jeho vyhodnocení.

1 Sociální inovace

Definice a význam sociální inovace

Sociální inovace lze definovat jako nový způsob řešení společenských problémů, který využívá nových a inovativních myšlenek. Peter F. Drucker, ekonom, filozof a tvůrce

moderního managementu uvádí, že „v inovacích jde v podstatě o utváření nějaké hodnoty a přispění něčeho nového“ (Inovace a podnikavost, Praxe a principy, 1993) Sociální inovace mají za cíl přinést pozitivní změny do různých oblastí společnosti.

Sociální inovace mohou být aplikovány na různé oblasti společnosti, jako je veřejná politika, zdravotnictví, vzdělávání, životní prostředí a mnoho dalších. Mohou se týkat různých společenských problémů, jako je chudoba, nezaměstnanost, nerovnost, diskriminace a další.

Uvedme rovněž definici sociální inovace z vládního dokumentu - Strategii sociálního začleňování 2021-2030: „Sociální inovace, tj. inovace sociální v účelu i prostředcích jejich dosažení, představují ve stávajícím pojetí „nová a oproti dostupným alternativám lepší řešení (tj. účinnější, efektivnější, udržitelnější, spravedlivější), která naplňují naléhavé společenské potřeby a zároveň vytvářejí nové sociální vztahy nebo spolupráce.“

Sociální inovace také podporují aktivní zapojení lidí do řešení společenských problémů a umožňují větší a kreativnější spolupráci mezi různými sektory společnosti.

Sociální inovace jsou tedy klíčovým faktorem pro řešení současných společenských problémů a pro dosažení udržitelného rozvoje. Je důležité, aby vlády, soukromý sektor a nevládní organizace spolupracovaly na podpoře sociální inovace a na vytváření podmínek pro vznik a rozvoj sociálních inovací. Jedná se o cestu, jak zlepšit kvalitu života lidí, zvýšit ekonomický růst a dosáhnout udržitelného rozvoje v souladu s potřebami společnosti a s ohledem na životní prostředí.

2 Sociální podnikání

Sociální podnikání je relativně nový pojem, který se začal v posledních letech stávat stále více populárním a má potenciál se stát významným faktorem pro řešení sociálních problémů. Myšlenka sociální ekonomiky vznikla a následně se postupně začala formovat ve Francii v 80. letech minulého století (Sociální ekonomika v evropeizaci českého hospodářství, 2006). Sociální podniky jsou podniky, které spojují ekonomickou činnost s řešením sociálních problémů. Tyto podniky vyrábějí a prodávají produkty a služby, které mají pozitivní dopad na společnost a zároveň jsou ziskové.

Sociální podnikání má významný potenciál při řešení sociálních problémů, jako jsou chudoba, nezaměstnanost, nedostatečné zdravotní služby, nedostatečné vzdělávání a nedostatečné bydlení. Sociální podniky jsou přitom unikátní tím, že jsou podniky, které se nezaměřují pouze na zisk, ale také na pozitivní společenský dopad. Jejich hlavním cílem je dosahovat pozitivních výsledků v oblasti sociálního podnikání a zároveň vytvářet zisk pro podnik. (České sociální podnikání, 2023)

Význam sociálního podnikání

Sociální podnikání mohou být významným faktorem pro řešení sociálních problémů. Vzhledem k tomu, že se zaměřují na ziskovou činnost, mohou být trvale udržitelné a mohou pomoci lidem v nouzi. Díky sociálnímu podnikání mohou být zlepšeny zdravotní služby, vzdělávání a bydlení a hlavně mohou být vytvořeny nové pracovní příležitosti. Marie Dohnalová, přední česká expertka na sociální podnikání, vymezuje sociální podniky jako subjekty nezávislé na státu, které přispívají k místnímu rozvoji a podporují znevýhodněné skupiny obyvatel, jejichž zařazení do společnosti je obtížné. Definiuje je také fakt, že reagují na nově vznikající potřeby společnosti (Sociální ekonomika 2011).

Souvisí to s důležitým faktorem, a to že, podniky zaměřené na zisk nejsou schopny vytvářet dlouhodobou a udržitelnou změnu. Sociální podniky na druhé straně mohou být účinným

nástrojem pro vytváření trvalého pozitivního sociálního dopadu. Sociální podnikání také pomáhají při řešení sociálních problémů tím, že nejsou zcela závislé na grantech a dotacích, ale na vlastní výrobě a prodeji ziskových produktů a služeb. (České sociální podnikání, 2023)

Podnikání s pozitivním dopadem

Sociální podnikání jsou podniky, které vyrábějí a prodávají produkty a služby s pozitivním dopadem na společnost. V současné době je sociální podnikání považováno za jeden z nejperspektivnějších způsobů, jak řešit sociální a environmentální problémy. Je to proto, že kombinuje výkonnost podnikání s posláním pomáhat ostatním a řešit problémy ve společnosti. V tomto článku se podíváme na podrobnější pohled na sociální podnikání a jeho význam v dnešní době.

Definice sociálního podnikání

Sociální podnikání je podnikání s cílem řešit sociální, ekonomický, environmentální a místní problémy (České sociální podnikání, 2023). Toto podnikání se vyznačuje tím, že se snaží maximalizovat společenský prospěch namísto finančního zisku. To znamená, že zisk není jediným cílem podnikání, ale slouží k financování a podpoře sociálního cíle.

Sociální podniky mohou být organizovány jako neziskové nebo jako pro-profit organizace. Tyto organizace obvykle pracují na základě tržních mechanismů a využívají podnikání jako prostředek k dosažení sociálních cílů.

Sociální podnikání vs. tradiční podnikání

Tradiční podnikání se zaměřuje na maximalizaci zisku pro majitele a investory, zatímco sociální podnikání se zaměřuje na řešení společenských problémů. Zatímco tradiční podniky se snaží maximalizovat výnosy pro své vlastníky, sociální podniky se snaží maximalizovat společenský prospěch.

Výhody sociálního podnikání

Existuje mnoho výhod sociálního podnikání. Jednou z hlavních výhod je to, že pomáhá řešit společenské a environmentální problémy, což je stále naléhavější v dnešní době. Sociální podnikání také poskytuje pracovní příležitosti a vytváří sociální kapitál v komunitách, kde podniky působí.

Dalším přínosem sociálního podnikání je jeho potenciál překonat bariéry mezi sektory a spolupracovat s různými partnery včetně vládních orgánů, neziskových organizací a firem. Tento druh spolupráce může vést k novým inovativním řešením a zlepšení životní úrovně společnosti.

Sociální podnikání však čelí i několika výzvám. Jednou z nich je nedostatečná finanční podpora. Mnoho sociálních podniků se potýká s omezenými finančními zdroji, což může vést k omezení jejich potenciálu a růstu. Další výzvou je nedostatek povědomí o sociálním podnikání a jeho přínosech, což může vést k nedostatku zájmu ze strany veřejnosti a investorů. (České sociální podnikání, 2023)

Rovněž je třeba zmínit, že v ČR prozatím neexistuje zákon o sociálním podnikání.

Nicméně, i přes tyto výzvy je sociální podnikání stále živé nejen v ČR ale i v zahraničí. Vznikají nové iniciativy, které kombinují podnikání s posláním a společenskými cíli, a to nejen v rozvinutých zemích, ale také v rozvojových oblastech.

Sociální podnikání může být velmi užitečným nástrojem pro řešení sociálních a environmentálních výzev. Díky kombinaci podnikání a společenských cílů může přinášet udržitelné řešení pro problémy, které tradiční podnikání nedokáže řešit. Sociální podnikání může také přinést inovativní přístup k řešení problémů a vést ke spolupráci mezi různými sektory.

Nicméně, sociální podnikání čelí výzvám v oblasti financování, povědomí veřejnosti a leckde chybí i legislativní ukotvení. Je důležité, aby byla podpora pro sociální podnikání větší, a aby se více lidí zajímalo o jeho přínosy. Sociální podnikání může být klíčem k udržitelnému rozvoji a lepšímu světu pro všechny.

2.1 Neziskové organizace

Členění neziskového sektoru

- a) Veřejný sektor je financován z veřejných financí. Cílem je poskytování veřejné služby, je řízen a spravován veřejnou správou, rozhoduje se v něm veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole.
- b) Soukromý sektor je financován ze soukromých i veřejných financí. Cílem je přímý užitek u cílové skupiny (uživatelů), tedy z financí soukromých fyzických a právnických osob,

kteře vkládají své soukromé finance do určité produkce nebo distribuce statků, aniž by jim tento vklad přinesl zisk.

- c) Sektor domácností má za cíl uspokojení potřeb Domácnosti zasahují do koloběhu financí, mají význam pro formování společnosti a tím je zpětně ovlivňována kvalita i chod NO. (Taková jsme, 2023)

Odlišnosti ziskového a neziskového sektoru

1. Hlavní cíl
2. Zdroj prostředků pro svoji činnost
3. Charakter poskytovaných produktů
4. Cena za produkty
5. Velikost (převaha) nabídky, poptávky
6. Vztah: organizace X zákazník, klient

Charakteristika NO

Neziskové organizace se řídí zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, jsou zde popsány jako organizace charakteru právnické osoby, které nebyly zřízeny nebo založeny za účelem podnikání.

Společné znaky pro NO:

- právnické osoby
- nejsou založeny za účelem podnikání
- nejsou založeny za hlavním účelem tvorby zisku
- uspokojují konkrétní potřeby občanů a komunit
- mohou, ale nemusí být financovány z veřejných rozpočtů

Typy NO

- Zájmová sdružení PO
- Občanská sdružení (od 1.1.2014 transformovány na SPOLKY)
- Politické strany a hnutí
- Círky a náboženské společnosti

- Nadace
- Obce
- Rozpočtové organizace
- Příspěvkové organizace
- Státní fondy
- Obecně prospěšné společnosti
- Veřejné vysoké školy

Dělení NO dle organizační formy (dle Hannagana)

- dárcovská – příjem organizace pochází hlavně z darů
- komerční – organizace vyžaduje od uživatelů za své služby platby
- vzájemná – organizace je převážně řízena svými uživateli
- podnikatelská – organizace je řízena profesionálními manažery

Dělení dle typu výrobku (služby) (dle Hannagana)

- zda organizace vyrábí hmotný výrobek (reálnou službu), nebo se snaží změnit chování lidí (např. kampaň proti kouření)

Dělení dle zakladatele

- organizace založené *veřejnou správou* (ministerstvo, ústřední úřad státní správy), nebo *samosprávou* (obec, magistrát, kraj), některé z nich se nazývají veřejnoprávní organizace,
- organizace založené *soukromou fyzickou* nebo *právníckou osobou* nazývané soukromoprávní organizace,
- organizace, které vznikly jako veřejnoprávní instituce, kde výkon veřejné služby je dán jako *povinnost ze zákona*, např. veřejná vysoká škola.

Dělení dle globálního charakteru poslání

- a) **organizace veřejně prospěšné**, které jsou založeny za účelem produkce veřejných a smíšených statků uspokojujících potřeby veřejnosti, např. charita, ekologie, zdravotnictví, vzdělávání, veřejná správa,
- b) **organizace vzájemně prospěšné** založené za účelem vzájemné podpory skupin občanů, které jsou spjaty společným zájmem. Jejich posláním je uspokojování svých vlastních zájmů (musí jít však o takové zájmy, které jsou ve vztahu k veřejnosti korektní, neodporují zájmům druhých občanů). Jde např. o aktivity v oblasti kultury, ochrany zájmů skupin aj.

Dělení dle financování

- a) organizace financované **zcela z veřejných rozpočtů** (organizační složky státu a územních celků),
- b) organizace financované **zčásti z veřejných rozpočtů**, na příspěvek mají legislativní nárok (příspěvkové organizace, vybraná občanská sdružení, církve a náboženské společnosti, politické strany a politická hnutí),
- c) organizace financované **z různých zdrojů** (z darů, sbírek, sponzoringu, grantů, vlastní činnosti atd.),
- d) organizace financované zejména **ze svých vlastních příjmů**

Členění neziskových organizací

Jako nejvhodnější se jeví členění do 5 skupin J. Rektora:

- d) Neziskové soukromoprávní organizace **vzájemně prospěšné**, s globálním posláním vzájemně prospěšné činnosti (občanská sdružení vč. odborových organizací, profesní komory- daň. poradců, lékařů, advokátů, notářů, hospodářská a agrární komora atd.)
- e) Neziskové soukromoprávní organizace **veřejně prospěšné**, s globálním posláním veřejně prospěšné činnosti (nadace, nadační fondy, polit. strany a hnutí, církve atd.)
- f) Neziskové veřejnoprávní organizace typu **organizačních složek a příspěvkových organizací a samosprávných územních celků** s globálním posláním veřejná správa a veřejně prospěšná činnost (organizační složky státu a územních samosprávných celků, kraje, obce, svazky obcí, vězeňská služba, ústavní soud, nejvyšší kontrolní úřad).

- g) Neziskové **ostatní veřejnoprávní organizace**, s globálním posláním veřejně prospěšná činnost (český rozhlas, ČT, Česká národní banka, VZP, stát. podnik, veřejná vysoká škola, Státní fond kultury, Fond národního majetku, Pozemkový fond atd.)

Neziskové soukromoprávní organizace typu **obchodních společností** (jde o výjimečné případy neziskových organizací) s možností globálního poslání veřejně i vzájemně prospěšné činnosti (jsou zřízené za jiným účelem než k podnikání, tj. a.s., s.r.o., družstvo, společenství vlastníků jednotek).

Změny občanského zákoníku pro NNO

V roce 2012 došlo k několika změnám souvisejících s nestátními neziskovými organizacemi, které umožnil zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník („nový Občanský zákoník“ - NOZ).

- Nové vymezení subjektů soukromého práva (korporace, fundace, ústavy).
- Definice tzv. veřejné prospěšnosti.
- Další nemožnost zakládat o.p.s.
- Automatická transformace OS do spolku

Vymezení právnických osob (PO) dle NOZ

Korporace – PO, mezi něž patří tzv. **spolky** (tvoří je členové nebo společníci, dobrovolné členství, v současné právní úpravě odpovídají občanským sdružením - ta budou automaticky transformována do spolků).

Fundace – nadace, nadační fondy; základ (fundus) tvoří majetek určený k určitému účelu.

Ústavy – PO k provozování činnosti společensky užitečné, má zaměstnance, odpovídají dnešním o.p.s

Další změny dle NOZ

- **Status veřejné prospěšnosti** – právní úprava veřejné prospěšnosti – efektivnější a transparentnější čerpání veřejných prostředků a daňových výhod.
- PO, budou moci vykazovat označení „PO se statusem veřejné prospěšnosti“.
- *„veřejně prospěšná je PO, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na*

rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv je bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.“ (89/2012 Sb.)

Vize (představa)

Vyjadřuje základní orientaci organizace, zaměřena do daleké budoucnosti, kam se chce ve své oblasti dostat, jde o vnitřní představy manažerů, většinou formulována do krátké definice, srozumitelná - může ji sdílet několik organizací v místě regionu.

Poslání (mise)

Vymezuje důvod existence organizace, má konkrétní charakter. Poslání musí být výstižné a formulované tak, aby odlišovalo danou organizaci od jiných podobně zaměřených organizací. To je pak základním vodítkem pro rozhodování o dlouhodobých cílech a strategii organizace. U neziskové organizace je poslání definováno souborem potřeb, které příslušná organizace uspokojuje prostřednictvím užitých hodnot produkovaných statků a služeb.

Fundraising

Fundraising („Fund“ – prostředky, zdroje, peníze a „raising“ – zvyšování, pěstování, budování, inkasování) znamená získávání zdrojů, je to obor zahrnující různé metody a postupy, jak získat finanční prostředky na činnost NO. Dále je to nástroj, jehož pomocí lze inspirovat jiné k dobrým skutkům. Fundraising není jen o získávání peněžních prostředků potřebných pro přežití. Jde o získávání důvěry a s tím související stabilitu a trvalou udržitelnost organizace. Je to také o schopnosti oslovit a přivést k organizaci nové členy, příznivce a přátele.

Friend-raising (friend – přítel). Do fundraisingu patří především získávání peněžních darů, což lze několika způsoby, např. poštovní styk hromadný (formální) adresný nebo neadresný dopis, vyhlášení veřejné sbírky sdělovacími prostředky, benefiční akce, osobní dopis či telefonický rozhovor, písemná žádost o grant, fundraising „od dveří ke dveřím“, osobní návštěva předem vytipovaných možných dárců. (České centrum fundraisingu, 2023)

Možnosti zdrojů financování pro neziskovou organizaci

Finanční zdroje použitelné pro všechny typy neziskových organizací představují výnosy:

- z **vlastní činnosti**, pro kterou byla organizace založena nebo zřízena,

- z *doplňkové činnosti* zahrnuté do statutu organizace,
- z *prodeje či pronájmu* majetku,
- z *reklam*,
- z *darů, dědictví, sponzoringu*,
- od *pojišťoven a fondů* (také z fondů EU),
- z *úroků* svých vkladů či půjček,
- ze *sbírek, tombol, loterií*,
- ze zdrojů vzniklých organizací zákonnými *daňovými úlevami*,
- z příspěvků z *veřejných rozpočtů* ve formě např. příspěvků, dotací, garantů

Zvláštními finančními zdroji pro některé neziskové organizace jsou:

- *členské příspěvky* u organizací vyvíjejících svoji činnost na členském principu (např. občanská sdružení, profesní komory, politické strany a hnutí),
- *příspěvky věřících občanů* (u některých nábož. společnostech),
- *výnosy z daní a poplatků* stanovených zákony (u obcí a krajů),
- *vklady zakladatelů* (u nadací, nadačních fondů, obecně prospěšných společností),
- *výnosy z poplatků a pokut* (např. při narušení ekologie, z příjmu ze vstupenek na filmová představení),
- *výnosy z obchodování* s cennými papíry ve vlastnictví organizace na kapitálovém trhu,
- *úvěry* atd. (České centrum fundraisingu, 2023)

Hospodaření neziskových organizací

Podmínkou hospodaření každé organizace (ziskové i neziskové) je důsledná a podle závazných předpisů vedená účetní evidence výnosů a nákladů, aktiv a pasiv, toku finančních prostředků, zdanění příjmů, majetku a služeb.

Za tímto účelem se i u neziskových organizací vyžaduje:

- znalost účetních a daňových předpisů,
- schopnost připravit účetní doklady a vstupy do těchto dokladů, vč. oběhu účetních dokladů a přesného vymezení kompetencí pro jejich schvalování a evidenci,
- zavedení dokonalého systému zpracování kalkulací nákladů na jednotlivé činnosti za účelem tvorby cen a především pro zajišťování efektivnosti vynaložených nákladů (zejm. nákladů hrazených z prostředků veřejných rozpočtů a podléhajících veřejné kontrole),
- výsledky hospodaření neziskových organizací podléhají veřejné kontrole, jsou předmětem auditu, příp. slouží dárčům a sponzorům k informování o způsobu naložení s jejich darovanými prostředky,
- účetnictví neziskových organizací se řídí stejnými principy jako účetnictví v organizacích ziskových, existují samozřejmě rozdíly vyplývající např. z rozdílného zdanění neziskových organizací – daňové úlevy (České centrum fundraisingu, 2023)

2.2 Poskytovatelé sociálních služeb

Poskytování sociálních služeb upravuje zákon č. 108/2006 sb. o sociálních službách, dříve se jednalo o zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

Sociální práce se realizuje formou sociálních služeb. Všechny sociální služby jsou poskytovány v souladu se zákonem o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Zákon vymezuje některé základní pojmy:

- a) **sociální služba** = činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení,
- b) **nepříznivá sociální situace** = oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu,
- c) **dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav** = nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok, a který omezuje duševní smyslové nebo fyzické schopnosti a má vliv na péči o vlastní osobu a soběstačnost,
- d) **přirozené sociální prostředí** = rodina a sociální vazby k osobám blízkým a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity,

e) **sociální začleňování** = proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný,

f) **sociální vyloučení** = vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace,

g) **zdravotní postižení** = tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby,

Vymezení a typologie služeb

Podle zákona sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Sociální poradenství

a) Základní sociální poradenství – poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Tento druh poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb. Toto poradenství je bezplatné a poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit.

b) Odborné sociální poradenství – je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, poradnách pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, v poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek.

Služba sociálního poradenství obsahuje tyto základní činnosti:

zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,

sociálně terapeutické činnosti

pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Služby sociální péče

Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim nejvyšší možné zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení.

Služby sociální péče se dělí na:

- Osobní asistence
- Pečovatelská služba
- Tísňová péče
- Průvodcovské a předčitatelské služby
- Podpora samostatného bydlení (terénní služby)
- Odlehčovací služby
- Centra denních služeb
- Denní stacionáře
- Týdenní stacionáře
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- Domovy pro seniory
- Domovy se zvláštním režimem
- Chráněné bydlení (pobytová služba)
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče

Služby sociální prevence

Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (Sociální služby I., 2017)

Služby sociální prevence se dělí na:

- **Raná péče** = terénní služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého

zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

- **Telefonická krizová pomoc** = terénní služba poskytovaná na přechodnou dobu osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami.
- **Tlumočnické služby** = terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby.
- **Azylové domy** = poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.
- **Domy na půl cesty** = poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Služba obsahuje tyto základní činnosti:
 - poskytnutí ubytování,
 - zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - sociálně terapeutické činnosti,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí
- **Kontaktní centra** = nízkoprahová zařízení poskytující ambulantní, popřípadě terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Cílem služby je snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním návykových látek.
- **Krizová pomoc** = terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami.
- **Intervenční centra** = Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních

služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

- ***Nízkoprahová denní centra*** = ambulantní, popřípadě terénní služby pro osoby bez přístřeší. Služba obsahuje tyto základní činnosti:
 - pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
 - poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.
- ***Nízkoprahová zařízení*** = pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.
- ***Noctehárny*** = poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Služba obsahuje tyto základní činnosti:
 - pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
 - poskytnutí přenocování
- ***Služby následné péče*** = ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám s chronickým duševním onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které abstinují.
- ***Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*** = terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.
- ***Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením*** = Sociálně aktivizační služby jsou ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované

osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením.

- ***Sociálně terapeutické dílny*** = ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Jejich účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie. Služba obsahuje tyto základní činnosti:
 - pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
 - poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
 - nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
 - podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.
- ***Terapeutické komunity*** = poskytují pobytové služby i na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života. Služba obsahuje tyto základní činnosti:
 - poskytnutí stravy,
 - poskytnutí ubytování,
 - zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - sociálně terapeutické činnosti,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních
- ***Terénní programy*** = terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života.

- **Sociální rehabilitace** = soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Služba je určena osobám se zdravotním postižením, ale také osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením z jiného důvodu, například etnické příslušnosti, chudoby, dlouhodobé nezaměstnanosti apod. (Sociální služby I., 2017)

Formy poskytování sociálních služeb

Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. (Sociální služby I., 2017)

Pobytové služby - spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.

Ambulantní služby - služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.

Terénní služby - služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Zařízení sociálních služeb

Pro poskytování sociálních služeb se zřizují tato zařízení sociálních služeb:

- a) centra denních služeb
- b) denní stacionáře
- c) týdenní stacionáře
- d) domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- e) domovy pro seniory
- f) domovy se zvláštním režimem
- g) chráněné bydlení

- h) azylové domy
- i) domy na půl cesty
- j) zařízení pro krizovou pomoc
- k) nízkoprahová denní centra
- l) nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- m) noclehárny
- n) terapeutické komunity
- o) sociální poradny
- p) sociálně terapeutické dílny
- q) centra sociálně rehabilitačních služeb
- r) pracoviště rané péče
- s) intervenční centra
- t) zařízení následné péče

Registrace a povinnosti poskytovatelů sociálních služeb

Registr poskytovatelů sociálních služeb plní dvě důležité funkce, a to registruje poskytovatele sociálních služeb a plní funkci veřejného informačního systému.

Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb; toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci.

O registraci rozhoduje krajský úřad příslušný podle místa trvalého nebo hlášeného pobytu fyzické osoby nebo sídla právnické osoby. Krajský úřad vede registr poskytovatelů sociálních služeb, do kterého zapisuje poskytovatele sociálních služeb, kterým bylo vydáno rozhodnutí o registraci.

Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb:

- Zajišťovat dostupnost informací

- Informovat zájemce o službu o povinnostech, které pro ně vyplývají ze smlouvy o poskytování sociální služby a o způsobu poskytování služby a úhradě za sociální služby
- Individuálně plánovat sociální službu podle osobních cílů
- Dodržovat lidská a občanská práva
- Zpracovat vnitřní písemná pravidla pro poskytování služby
- Vést evidenci odmítnutých žadatelů o služby
- Dodržovat standardy kvality sociálních služeb
- Uzavřít s poskytovatelem smlouvu o poskytování sociální služby

K poskytování jakékoliv sociální služby musí být uzavřena smlouva, a ta musí mít dle zákona tyto náležitosti:

- Označení smluvních stran
- Druh sociální smlouvy
- Rozsah poskytování sociální služby
- Místo a čas poskytování služby
- Výši a formu úhrady
- Ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem
- Výpovědní důvody a výpovědní lhůty

Zařízení sociálních služeb

Výčet zařízení sociálních služeb najdeme v § 34 ZoSS. Uvedená zařízení jsou provozována samostatně nebo můžeme společně provozovat i vícero těch zařízení najednou (tj. kombinace zařízení => integrovaná zařízení sociálních služeb, mezigenerační zařízení sociálních služeb atd.)

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb

Základní činnosti jsou vymezeny v § 35 ZoSS. Obsah každého druhu sociální služby uvedeného v zákoně je vymezen souborem základních činností – ty základní činnosti

vymezuje § 35. Základní činnosti se liší rozsahem a zaměřením jednotlivých úkonů. Tzv. fakultativní činnosti upravuje § 35 odst. 4 ZoSS => činnosti nejsou zákonem přímo stanoveny, to vymezení závisí na nabídce poskytovatele příslušných sociálních služeb a na jeho možnostech (např. nadstandardní vybavení pokoje, zajištění dopravy klientů do zařízení atd.).

Jednotlivé druhy sociálních služeb

Jaké jsou jednotlivé druhy sociálních služeb, to vidíme v §§ 37 – 70 ZoSS. Je důležité vědět, kde lze najít další podrobnosti, např. co patří do sociálního poradenství, do základního sociálního poradenství, jaké jsou služby sociální péče, co to je osobní asistence, najdeme tam odkazy na prováděcí vyhlášky, co to je pečovatelská služba, co je to tísňová péče atd.

Úhrada nákladů za sociální služby

Úpravu najdeme v §§ 71 – 73 ZoSS. Sociální služby se mohou poskytovat podle ZoSS:

- a) bez úhrady nákladů
- b) částečně za úhradu nákladů
- c) za plnou úhradu nákladů
 - pak můžeme sociální služby dělit na sociální služby poskytované:
 - a) bez úhrady nákladů
 - b) za úhradu nákladů

Podmínky poskytování sociálních služeb

V § 6 ZoSS najdeme vymezení poskytovatelů sociálních služeb. Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb s nějakými stanovenými výjimkami. Oprávnění k poskytování sociálních služeb lze získat na základě rozhodnutí o registraci (§78 ZoSS). Pokud žádající organizace splní všechny podmínky, měla by oprávnění obdržet. Kontrolním orgánem je Inspekce poskytování sociálních služeb.

Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb jsou uvedeny v § 88 a 89 ZoSS.

3 Sociální bydlení

Pojem bydlení označuje užívání obydlí. Bydlení patří k základním a nejvýznamnějším lidským potřebám vedle dalších dvou potřeb (ošacení a obživy). Bydlení lze také označit jako proces, který slouží k uspokojování bytových potřeb lidí. Bydlení determinuje uspokojování řady dalších významných potřeb (zdraví, vzdělávání, práce a vytváří prostředí pro rozvíjení rodinného života a ostatních mezilidských a občanských aktivit). Bytová politika se snaží ovlivňovat trh s byty, systém nabídky a poptávky různými nástroji a iniciativami. (Lux, 2002)

Bydlení je základním lidským právem, které významně ovlivňuje kvalitu života jednotlivce i celé společnosti. Bohužel, v České republice se potýkáme s bytovou krizí a rostoucím

problémem sociálního vyloučení. Jednou z cest, jak tyto problémy řešit, je implementace systému sociálního bydlení.

Co je sociální bydlení?

Sociální bydlení je specifickým typem bydlení poskytovaným lidem, kteří se ocitli v sociálně nepříznivé situaci a nemohou si sami zajistit dostatečné a přiměřené bydlení. Jeho cílem je poskytnout těmto jedincům a rodinám stabilní a důstojné bydlení za dostupnou cenu. Sociální bydlení není zaměřeno pouze na lidi bez domova, ale také na ty, kteří mají nízké příjmy, jsou ohroženi vystěhováním, žijí v nekvalitních a nebezpečných podmínkách nebo jsou ohroženi sociálním vyloučením. (Lux, 2002)

Sociální bydlení v České republice

V současné době není sociální bydlení legislativně ukotveno.

Hlavním poskytovatelem sociálního bydlení jsou obce a kraje, které by měly mít povinnost zajistit dostatečný počet sociálních bytů ve svém územním rozsahu.

Přínosy sociálního bydlení

Sociální bydlení přináší řadu přínosů jak pro jednotlivce, tak pro společnost jako celek. Mezi hlavní přínosy dle Luxe (2002) patří:

1. Zlepšení životních podmínek: Sociální bydlení poskytuje lidem stabilní a důstojné bydlení, což výrazně zlepšuje jejich životní podmínky. Přiměřené bydlení je základním předpokladem pro osobní rozvoj a sociální začlenění.
2. Prevence bezdomovectví: Sociální bydlení pomáhá předcházet situacím bezdomovectví. Poskytuje lidem možnost získat bydlení a zabrání jim tak pádu do začarovaného kruhu bezdomovství.
3. Posílení rodinných vztahů: Dostatečné a stabilní bydlení je důležité pro udržování a posilování rodinných vztahů. Sociální bydlení umožňuje rodinám žít společně v bezpečném a vhodném prostředí, což má pozitivní vliv na jejich stabilitu a fungování.
4. Snížení nákladů na sociální péči: Poskytnutí sociálního bydlení lidem v nouzi může vést k dlouhodobému snížení nákladů na sociální péči. Stabilní bydlení a lepší životní podmínky mohou snížit závislost na sociálních dávkách a dalších formách podpory.

Výzvy a překážky

Přestože sociální bydlení přináší mnoho přínosů, existují také výzvy a překážky, které je nutné překonat:

1. Stigmatizace a odpor veřejnosti: Sociální bydlení často čelí negativním postojům a předsudkům veřejnosti. Existuje obava, že umístění sociálních bytů v určitých lokalitách může mít negativní dopad na okolní prostředí a snížit hodnotu nemovitostí. Je důležité vytvářet osvětu a informovat veřejnost o skutečnosti, že sociální bydlení je důležitým nástrojem boje proti sociálnímu vyloučení a má pozitivní dopad na společnost.
2. Potřeba podpory a doprovodu: Mnoho lidí, kteří se ocitnou v systému sociálního bydlení, potřebuje nejen střechu nad hlavou, ale také podporu a doprovod při hledání zaměstnání, zvládnání finanční situace nebo vzdělávání. Poskytování komplexních sociálních služeb a profesionálního doprovodu je nezbytné pro úspěšnou integraci těchto osob do společnosti. (Lux, 2002)

Budoucnost sociálního bydlení v České republice

Sociální bydlení má v České republice stále rostoucí význam v kontextu boje proti bytové krizi a sociálnímu vyloučení. Je zřejmé, že existující systém má své nedostatky a potřebuje další rozvoj a zlepšení. Některé z možných opatření a směrů pro budoucnost sociálního bydlení zahrnují:

1. Otevřená a transparentní komunikace: Je důležité vést otevřený dialog s veřejností, aby se překonala stigmatizace a předsudky spojené se sociálním bydlením. Informování veřejnosti o přínosech a důležitosti sociálního bydlení může přispět k větší podpoře a porozumění.
2. Podpora sociálního bydlení ve výstavbě: Při plánování nových bytových projektů by měla být zohledněna potřeba sociálního bydlení. Zapojení developerských společností a podpora tvorby sociálních bytů jako součásti nových obytných komplexů může vytvořit vyvážené a inkluzivní bytové prostředí.
3. Spolupráce se sektorem neziskových organizací: Spolupráce s neziskovými organizacemi, které se specializují na sociální oblast, může přinést cenné know-how a zkušenosti do systému sociálního bydlení. Partnerství s organizacemi zabývajícími

se sociální integrací, poradenstvím a profesionálním doprovodem může zlepšit podmínky a úspěšnost poskytování sociálního bydlení. (Mertl, 2023)

Sociální bydlení má klíčový význam při řešení bytové krize a sociálního vyloučení v České republice. Je nezbytné pokračovat ve vývoji a zdokonalování systému sociálního bydlení, aby byl dostupný pro ty, kteří ho potřebují, a poskytoval jim stabilní a důstojné bydlení. Spolupráce mezi veřejným sektorem, soukromým sektorem a neziskovými organizacemi je nezbytná pro úspěšnou implementaci a rozvoj sociálního bydlení. Pouze tak můžeme dosáhnout inkluzivní a spravedlivé společnosti, kde každý má přístup k bezpečnému a kvalitnímu bydlení. (Mertl, 2023)

Úloha státu je vytváření takových podmínek, kdy jsou lidé sami nebo s podporou státu schopni zajistit si odpovídající/přiměřené bydlení.

Základní znaky (charakteristiky) bydlení:

- je oddělené
- je autonomní
- je nedotknutelné
- je nezávislé od okolního prostředí

Byt je charakteristický svou komplexností, tím, že je pevně umístěn v prostoru, relativně vysokými náklady na pořízení bytu (zajištění potřeb bydlení, vysokou dobou životnosti tohoto statku, způsob bydlení se vyznačuje značnou mírou setrvačnosti a neměnnosti, což je dáno mimo jiné i tradicemi rodin a jednotlivců. (Černá, 2019)

Bytová politika je v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Základní modely bytových systémů:

Administrativně přidělový systém:

- přidělovost
- pořadníky
- administrativní rozhodování

Tržní systém:

- volnost rozhodování o tom, jak a kde budu bydlet
- liberalismus
- moderní bytová politika

V přístupu k bydlení a byt. politice lze rozlišit tři systémy:

Liberální systém - preferuje zásluhovost, což předpokládá ze strany občanů přijetí vysoké míry odpovědnosti za zajištění bydlení. Každá domácnost si zabezpečuje potřebu bydlení prostřednictvím trhu a to podle svých finančních možností. Rizikem je vysoká nerovnost v přístupu k bydlení.

Korporativní systém - staví na myšlenku solidarity a subsidiarity. Systém využívá soukromých zdrojů, dotací a podpor (nároky na veřejné rozpočty). Tento systém je třeba v ČR posílit, neboť je založen na vlastní participaci občanů, státu a nestátních institucí.

Univerzalistický - je založen na celospolečenské solidaritě a na zajišťování bydlení v převážné míře z veřejných zdrojů. Stát masivně vstupuje do sféry bydlení, zabezpečuje výstavbu levných bytů a nese část nákladů spojených s jejich provozem. (Černá, 2019)

Bytová politika v každém státě je pak kombinací uvedených tří systému bydlení.

Existují i jiné systémy dělení, například následující:

Reziduální typ:

- Vysoké míra odpovědnosti jednotlivce/rodiny za zajištění bydlení
- Hodnoty: svoboda, rovné podmínky a šance (? X vysoká míra nerovnosti)

Výkonový typ:

- Princip subsidiarity
- Dotace a podpory při koupi/výstavbě/rekonstrukci bytu (pro ty, kteří vkládají vlastní prostředky)
- Do pomoci ohroženým skupinám angažovány neziskové organizace

Redistributivní typ:

- Rozsáhlá solidarita, vysoké finanční nároky

- Zajišťování potřeby bydlení převážně z veřejných zdrojů (stát zabezpečuje výstavbu bytů, může nést i část nákladů spojených s jejím provozem)

Právo na bydlení nárokové, plošné znamená nízký standard bydlení. (Černá, 2019)

Bytová politika státu

Nejčastěji charakterizována jako systém poptávkově orientovaných podpor, nabídkově orientovaných iniciativ a přímých zásahů státu na bytovém trhu, které jsou nutné k optimální alokaci bytu jako statku, jenž je specifický svou komplexností, pevným umístěním v prostoru, mimořádně dlouhou dobou životnosti a potřebou tohoto statku k realizaci osob a rodin v moderní společnosti.

Cíle bytové politiky státu

- fungování trhu s byty včetně odpovídající právní úpravy pro vlastnické, nájemní i družstevní bydlení a včetně vymahatelnosti práva; součástí tohoto cíle je i odstranění cenových a právních deformací v segmentu nájemního bydlení
- zvyšování finanční dostupnosti bydlení pro domácnosti, včetně sociálních dávek v oblasti bydlení kompenzujících celkové výdaje na bydlení domácností s nižšími příjmy
- udržení nákladů na bydlení na přijatelné úrovni
- udržení bydlení dostupným pro veškeré obyvatelstvo
- udržení sociální spravedlnosti v oblasti bydlení
- zvyšování nabídky bydlení, a to i prostřednictvím podpory nové výstavby včetně výstavby sociálních bytů
- zvyšování kvality bydlení, včetně podpory vlastníků při správě, údržbě, opravách a modernizaci jejich bytového fondu (Lux, 2002)

Funkce státu v bytové politice:

1. vytváří příslušnou legislativu pro bydlení a obecnými zákony bude zabezpečovat, aby občané mohly reálně usilovat o naplnění potřeby bydlení (vytvoření vhodného klimatu a podmínek, stanovení pravidel fungování všech subjektů)

2. umožní na základě solidarity a vymezením bytového standardu dostupnost bydlení těm, kteří nejsou schopni si bydlení zajistit ze soukromých zdrojů (státní podpory bydlení)

Bytová politika se snaží o snížení nákladů na bydlení a zároveň o zvýšení možnosti dostupnosti bydlení jak teritoriální tak i finanční. (Lux, 2002)

Oblasti bytové politiky

- **Vytváření pravidel v oblasti bydlení** - občané, obce a kraje, stavební firmy, realitní kanceláře, finanční instituce apod.
- **Vytváření adekvátního ekonomického prostředí** a systému podpůrných a regulačních nástrojů

Cílem je sblížit nabídku bydlení s poptávkou a zajistit tak co nejširší dostupnost kvalitního bydlení pro obyvatelstvo.

- Realizace opatření ve prospěch ohrožených skupin
- Adresné, příjmově testované sociální dávky (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení)
- Sociální bydlení
- Sociální služby

Faktory ovlivňující bytovou politiku

- demografické faktory
- stav bytového fondu
- struktura bytů podle územního rozložení, jejich velikost, technické vybavení
- vývoj a změny životního stylu
- změny v úrovni životního standardu (Lux, 2002)

Efektivní bytová politika znamená být jako komplexní celek vzájemně propojených opatření různých institucí, mechanismů, institutů musí vytvořit zásadní podmínky pro fungování bytového trhu a stanovit pravidla podpory poptávky a nabídky pro bydlení, která by měla být zaměřena na:

- ovlivňování výstavby a údržby bytového fondu
- nájemní politiku
- nájemní vztahy a sociální cíle v oblasti bydlení

Jádrem takové bytové politiky je trh s byty doplněný optimem státních podpor. Efektivní bytová politika musí zápasit s demografickým vývojem populace (kolik lidí žije v domácnosti, věková struktura lidí v domácnosti) a stavem bytového fondu.

Nástroje bytové politiky dle Mertla (2023)

- na straně nabídky - programy podporující výstavbu bytů určených nízkou a středně příjmovým skupinám obyvatelstva a podpory soukromým investorům ziskového a neziskového typu
- používány subvence těm, kteří se snaží vytvořit nebo zrekonstruovat bytový fond
- bytová politika podporuje v tomto případě subjekty
- na straně poptávky- individuální subvence (podpory) poskytované domácnostem pro zajištění jejich sociálních potřeb
- bytová politika je zaměřená v tomto případě na uživatele bytů

Hlavní nástroje:

- příspěvky na bydlení
- daňové úlevy
- podpora stavebního spoření
- úroková podpora dlouhodobých hypotéčních úvěrů
- Státní fond rozvoje bydlení (úvěry, dotace, programy)
- novomanželské půjčky (nově zavedeno) (Mertl, 2023)

Sociální bydlení:

- sektor nájemního bydlení, který je ve vlastnictví obcí, příp. státu,
- umožňuje méně nákladné bydlení.

- pojetí sociálního bydlení není v evropském kontextu jednoduché (bytové politiky jednotlivých států se v různé míře mohou lišit)
- sociálním bydlením se především rozumí veřejný sektor nájemního bydlení, který je určen sociálně potřebným skupinám obyvatelstva a kterým se snaží veřejné instituce státu nebo obcí umožnit bydlení výše uvedeným skupinám, jež si ho nemohou zajistit ze sociálních či jiných důvodů
- na obsah sociálního bydlení má významný vliv i tradice bydlení i ekonomická úroveň jednotlivých států
- za formu sociálního bydlení se považuje veškeré bydlení, které bylo vytvořeno anebo je provozováno pomocí veřejných finančních zdrojů
- sociální bydlení musí být na úrovni doby (Mertl, 2023)

Transformace bytové politiky znamenala:

- a) bezúplatné převedení státních bytů obcím,
- b) zrušení přidělového systému hospodaření s byty,
- c) zahájení každoroční deregulace nájemného,
- d) ustavení stavebního spoření se státní podporou,
- e) zavedení nejdříve příspěvku na hrubé nájemné, jež byl nahrazen příspěvkem na bydlení
- f) uzákonění vlastnictví a prodeje bytů do vlastnictví občanů
- g) ustavení hypotéčních úvěrů se státním příspěvkem
- h) významným krokem bylo vytvoření programů státní podpory bydlení:

Program na výstavbu nájemních bytů a technické infrastruktury je financován z prostředků Státního fondu rozvoje bydlení formou dotací obcím.

Jedná se o:

- výstavby domů s pečovatelskou službou
- podpora hypotéčního úvěrování

- podpora stavebního spoření

Podporované bydlení je služba pro osoby se specifickými potřebami. Cílem je zajištění bydlení a předcházení sociálnímu vyloučení. Cílová skupina jsou osoby, které nejsou schopny uspokojovat svou potřebu bydlení běžným způsobem (př. ve standardních bytech, za pomoci běžných nástrojů bytové a sociální politiky ...). (Černá, 2019)

Bydlení, které svými vlastnostmi nebo službami, které jsou v něm poskytovány, vyhovuje cílové skupině osob se zvláštními potřebami jsou:

- Bezbariérové bydlení pro osoby s omezenou možností pohybu a orientace
- Bydlení se sociálními službami – určeno pro osoby znevýhodněné zdravotním stavem, věkem nebo nepříznivými životními okolnostmi = podpora samostatného bydlení, chráněné bydlení, domy s pečovatelskou službou a další pobytové sociální služby

Dále existují ještě startovní byty, jejichž cílem je usnadnit cílové skupině osob vstup na trh s byty. Jedná se o nízkonákladové nájemní bydlení. Dále se rozlišují ještě holobyty, pro něž je typický velmi nízký standard bydlení.

Osoba bez přístřeší je osoba nemající domov či možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Jedná se o osoby sociálně vyloučené. Bezdomovectví se dělí na zjevné, skryté a potenciální. Příčiny bezdomovectví se dělí na strukturální a individuální. (Černá, 2019)

Sociální služby určené bezdomovcům:

- Azylové domy
- Noclehárny
- Nízkoprahová denní centra

Aktuální témata v oblasti bydlení

Zvyšující se počet lidí bez dostatečného a udržitelného bydlení: Výzva pro sociální a bytovou politiku

Bydlení je základním lidským právem, které má klíčový vliv na životní podmínky, zdraví a sociální začlenění jednotlivců. Bohužel, v posledních letech se setkáváme s alarmujícím trendem zvyšujícího se počtu lidí, kteří si nejsou schopni zajistit nebo udržet odpovídající

bydlení, i přestože existují stávající nástroje sociální a bytové politiky. Tato situace klade velkou výzvu před našimi sociálními a politickými systémy a vyžaduje důkladné zkoumání a inovativní přístupy.

Vysoké náklady na bydlení, nízké příjmy a omezené možnosti dostupných bytů jsou hlavními faktory, které přispívají k tomuto problému. Růst cen nemovitostí a nájmu převyšuje růst příjmů mnoha lidí, zejména těch s nižšími příjmy. Tento nepoměr způsobuje, že mnoho domácností se ocitá v situaci, kdy si nemůže dovolit dostatečné bydlení a často se musí spoléhat na přechodné a nejisté možnosti, jako jsou ubytovny, podnájemy nebo bydlení u příbuzných.

Současná sociální a bytová politika poskytuje některé nástroje a programy, které mají pomoci lidem v nouzi s bydlením. To může zahrnovat podporu v hrazení nájmu, nízkonákladové byty, ubytovny nebo systémy sociálního bydlení. Nicméně, stávající nástroje často čelí několika překážkám, které brání jejich účinnosti:

1. Chybějící podpora a doprovod: Pouhé poskytnutí bytu nestačí k řešení problémů s bydlením. Mnoho lidí potřebuje podporu a doprovod při hledání zaměstnání, zlepšování finanční situace nebo získání potřebných dovedností pro udržení bydlení. Nedostatek integrovaných programů a služeb, které by kombinovaly bydlení s profesionální pomocí, vede k nedostatečnému sociálnímu začleňování a udržení stabilního bydlení.
2. Nedostatečná informovanost a osvěta: Mnoho lidí, kteří by mohli mít nárok na sociální nebo bytovou podporu, nejsou o těchto možnostech dostatečně informováni. Nedostatek osvěty a komunikace o dostupných programech a právech v oblasti bydlení brání lidem v jejich využití a zvyšuje riziko ztráty bydlení.
3. Komplexnost systému: Někdy je systém sociální a bytové politiky příliš složitý a nejasný. Pro lidi, kteří se potýkají s obtížemi a nestabilitou, může být obtížné se v tomto systému zorientovat a využít dostupných nástrojů. Jednodušší a přístupnější systém by mohl přinést lepší výsledky a zvýšit účinnost. (Mertl, 2023)

Je třeba se zaměřit na tyto výzvy a hledat inovativní přístupy, které umožní lidem získat a udržet si odpovídající bydlení. To zahrnuje posílení spolupráce mezi veřejným a soukromým

sektorem, zvýšení investic do sociálního bydlení, rozšíření nabídky dostupných bytů, poskytování komplexní podpory, zlepšení pružnosti obcí reagovat na potřeby svých občanů.

Zvyšující se počet lidí, kteří se potýkají s problémy při zajištění nebo udržení odpovídajícího bydlení, je naléhavým problémem. Je naší společnou odpovědností, aby byla sociální a bytová politika revidována a upravena tak, aby lépe reflektovala potřeby a výzvy této situace.

Jedním z klíčových kroků je zvýšení investic do sociálního bydlení. Státní rozpočet by měl poskytnout dostatečné finanční prostředky na výstavbu nových sociálních bytů a renovaci stávajícího bytového fondu. Současně by měla být podporována spolupráce s developerskými společnostmi, které by mohly zapojit sociální bydlení do svých projektů a přispět tak k rozšíření nabídky dostupných bytů.

Důležitým aspektem je také poskytování komplexní podpory a doprovodu pro lidi v sociálním bydlení. Jednoduché přidělení bytu nestačí. Osoby v náročné sociální situaci často potřebují pomoc s hledáním zaměstnání, finanční gramotností, vzděláváním nebo sociální integrací. Programy, které kombinují bydlení s odborným doprovodem a sociálními službami, mohou pomoci jednotlivcům a rodinám dosáhnout trvalého a stabilního bydlení. (Mertl, 2023)

Informovanost a osvěta jsou rovněž klíčové. Je důležité, aby lidé v nouzi byli informováni o dostupných programech, dotacích a právech v oblasti bydlení. Vytvoření jednoduchých a srozumitelných informačních zdrojů a zajištění jejich širokého šíření může pomoci snížit bariéry a umožnit lidem v nouzi využívat dostupné podpory.

Nakonec je klíčové neustále monitorovat a hodnotit účinnost stávajících nástrojů a programů sociální a bytové politiky. Je třeba zkoumat, jakým způsobem tyto nástroje fungují, zda plní svůj účel a jak lze jejich efektivitu zlepšit. Na základě těchto analýz je možné provádět potřebné změny a inovace.

Nedostatečná kapacita sociálních služeb pro osoby bez přístřeší: Výzva pro sociální infrastrukturu

Osoby bez přístřeší čelí mnoha výzvám a obtížím v každodenním životě. Jednou z hlavních potřeb těchto lidí je dostupnost a přístup ke kvalitním sociálním službám, které by jim poskytly podporu, ochranu a možnost zlepšit svou situaci. Bohužel, nedostatečná kapacita sociálních služeb je zásadním problémem, který brání v řešení této problematiky.

Existuje několik faktorů, které ovlivňují nedostatečnou kapacitu sociálních služeb pro osoby bez přístřeší:

1. Finanční omezení: Nedostatek finančních prostředků je často jedním z hlavních důvodů, proč sociální služby nedokážou dostatečně pokrýt potřeby osob bez přístřeší. Omezené rozpočty veřejných institucí a neziskových organizací brání v rozšíření a posílení poskytování sociálních služeb.
2. Nedostatek infrastruktury: Nedostatek fyzické infrastruktury, jako jsou noclehárny, útulky a přechodné domovy, představuje velký problém. Nedostatečná kapacita těchto zařízení znamená, že mnoho lidí bez přístřeší nemá přístup k bezpečnému a stabilnímu ubytování. Navíc nedostatek specializovaných zařízení pro specifické skupiny, jako jsou mladí lidé, rodiny s dětmi nebo osoby se zdravotním postižením, představuje další výzvu.
3. Personální nedostatek: Omezený počet kvalifikovaných pracovníků v sociálních službách je dalším problémem. Personální nedostatek brání v poskytování individuální péče a podpory, která je nezbytná pro proces rehabilitace a reintegrace osob bez přístřeší. Nedostatek odborníků ovlivňuje také kvalitu poskytovaných služeb.
4. Koordinace a spolupráce: Nedostatečná koordinace mezi různými aktéry v sociálním systému, včetně veřejných institucí, neziskových organizací a dobrovolnických skupin, může vést ke ztrátě efektivity a nárůstu mezer v poskytování sociálních služeb. (Černá, 2019)

Nedostatečná kapacita sociálních služeb pro osoby bez přístřeší má závažné důsledky. Lidé bez přístřeší jsou nuceni žít na ulici, v nebezpečí, bez základních hygienických podmínek a bez přístupu ke zdravotní péči. Omezený přístup k sociálním službám ovlivňuje jejich možnosti najít zaměstnání, získat potřebné dovednosti a obnovit svůj životní standard.

Je nezbytné, aby vlády, veřejné instituce, neziskové organizace a soukromý sektor spolupracovali na řešení tohoto problému. Zvýšení finančních prostředků pro sociální služby a infrastrukturu je nezbytné. Investice do výstavby nocleháren, útulků a přechodných domovů a zvýšení počtu kvalifikovaných pracovníků v sociálních službách by měly být prioritou. (Černá, 2019)

Důležitou roli hraje také prevence. Včasná intervence a podpora osobám ohroženým bezdomovectvím mohou předejít propadu do bezdomovectví a snížit potřebu následného poskytování sociálních služeb. Je třeba rozvíjet preventivní programy, které by identifikovaly rizikové skupiny a poskytovaly jim potřebnou podporu.

Konečně, je nezbytné zlepšit koordinaci a spolupráci mezi různými aktéry v sociálním systému. Efektivní sítě a spolupráce mezi veřejným sektorem, neziskovými organizacemi a dobrovolnickými skupinami mohou zlepšit poskytování sociálních služeb a maximalizovat využití dostupných zdrojů.

Sociálně vyloučené lokality a provázanost s dalšími sociálně patologickými jevy: Komplexní problémová oblast

Sociálně vyloučené lokality jsou místní oblasti, kde se soustřeďuje vysoká koncentrace sociálně znevýhodněných a marginalizovaných skupin obyvatelstva. Tyto lokality často trpí nedostatkem základních infrastruktur a služeb, vysokou mírou chudoby, nezaměstnaností, kriminalitou a dalšími negativními jevy. Jejich existence a rozsah jsou často spojeny s dalšími sociálně patologickými jevy.

Jedním z hlavních problémů sociálně vyloučených lokalit je nedostatek přístupu ke kvalitnímu bydlení, zdravotní péči, vzdělání a zaměstnání. Toto omezení vede k vytvoření začarovaného kruhu, kde lidé žijící v těchto lokalitách mají omezené možnosti vylepšit svou situaci a uniknout z chudoby a sociálního vyloučení.

Dalším důležitým aspektem je provázanost sociálně vyloučených lokalit s dalšími sociálně patologickými jevy, jako je drogová závislost, kriminalita, domácí násilí a špatné vzdělávací výsledky. V těchto lokalitách se často koncentrují různé formy negativního chování a problémového chování, které jsou výsledkem komplexního působení sociálních a ekonomických faktorů.

Existuje mnoho důvodů, které přispívají k vzniku a udržování sociálně vyloučených lokalit a jejich provázanosti s dalšími sociálně patologickými jevy:

1. Sociální izolace: Sociálně vyloučené lokality často trpí izolací od širší společnosti. Nedostatečná dopravní infrastruktura, špatný přístup k veřejným službám a nedostatek společenských aktivit a zařízení přispívají k pocitu izolace a odcizení

obyvatel těchto lokalit. Tato izolace může vést ke zvýšenému riziku vzniku negativního chování a sociálně patologických jevů.

2. Negativní prostředí a životní podmínky: Fyzické prostředí a špatné životní podmínky v sociálně vyloučených lokalitách mohou mít negativní vliv na zdraví a blaho obyvatel. Nedostatek zeleně, špatná kvalita bydlení, nedostatečná hygienická zařízení a zhoršené bezpečnostní podmínky mohou vytvářet toxické prostředí, které podporuje rozvoj sociálních patologií.
3. Systémové nedostatky: Nedostatečné zdroje, nedostatečná koordinace mezi různými institucemi a chybějící komplexní přístup ke zvládnutí sociálních problémů jsou také faktory, které přispívají k rozšíření sociálně vyloučených lokalit a jejich propojení s dalšími sociálně patologickými jevy. Nedostatek investic do prevence, rehabilitace a sociálních intervencí ztěžuje boj proti těmto problémům. (Mertl, 2023)

Řešení této komplexní problematiky vyžaduje integrovaný přístup a spolupráci mezi různými aktéry. Je nezbytné investovat do rozvoje infrastruktury, vytvářet příležitosti pro zaměstnanost a ekonomický rozvoj v těchto lokalitách. Důležité je také zlepšovat kvalitu vzdělání a poskytovat podporu v oblasti zdravotní péče a sociálních služeb. Důraz by měl být kladen na prevenci, aby se zabránilo vzniku sociálně vyloučených lokalit a provázanosti s dalšími sociálně patologickými jevy.

4 Strategie sociálního začleňování 2021-2030

Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je dokument, který byl schválený vládou Českou republikou jako národní strategie zaměřená na boj proti sociálnímu vyloučení a podporu sociálního začleňování v období 2021-2030 (MPSV 2023). Cílem této strategie je zlepšit životní podmínky a rovné příležitosti pro všechny obyvatele České republiky a snížit sociální nerovnosti.

Hlavními pilíři Strategie sociálního začleňování 2021-2030 jsou:

1. Prevence a boj proti sociálnímu vyloučení: Strategie se zaměřuje na prevenci a snižování rizika sociálního vyloučení. Klade důraz na prevenci dětského sociálního vyloučení, prevenci dlouhodobé nezaměstnanosti a podporu aktivního zapojení zranitelných skupin do společnosti.

2. Kvalitní a inkluzivní vzdělání: Strategie se snaží zajistit kvalitní a inkluzivní vzdělávání pro všechny. Klade důraz na odstraňování bariér ve vzdělávání, podporu vzdělávání dětí se speciálními potřebami a podporu celoživotního vzdělávání.
3. Zajištění důstojného bydlení: Strategie si klade za cíl zajištění důstojného bydlení pro všechny občany. Zaměřuje se na podporu sociálního bydlení, rozvoj dostupného bydlení a prevenci vzniku bezdomovectví.
4. Rozvoj sociálních služeb a sociálního podnikání: Strategie podporuje rozvoj kvalitních sociálních služeb a sociálního podnikání. Klade důraz na zvyšování kapacit a kvality sociálních služeb, podporu sociálních podniků a integraci sociálně vyloučených osob na trh práce.
5. Zdraví a duševní pohoda: Strategie se zaměřuje na podporu zdraví a duševní pohody všech občanů. Klade důraz na prevenci a zlepšování přístupu ke zdravotní péči, podporu duševního zdraví a prevenci závislostí.

Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je koordinována Ministerstvem práce a sociálních věcí a je založena na spolupráci s dalšími ministerstvy, nevládními organizacemi a dalšími zainteresovanými subjekty. Klíčovým prvkem strategie je partnerství a koordinace mezi různými aktéry, kteří mají vliv na sociální začleňování.

V rámci strategie jsou stanoveny konkrétní cíle a opatření, která mají být realizována v průběhu desetiletí. Mezi hlavní opatření patří posílení prevence sociálního vyloučení a podpora aktivního začleňování, zlepšování přístupu ke kvalitnímu vzdělání pro všechny, zajištění dostupného a důstojného bydlení, rozvoj sociálních služeb a podpora sociálního podnikání, a také posilování zdraví a duševní pohody občanů.

Důležitým aspektem strategie je také monitorování a hodnocení dosažených výsledků. Bude probíhat pravidelné zhodnocování plnění cílů strategie a jejího dopadu na snižování sociálního vyloučení v České republice.

Strategie sociálního začleňování 2021-2030 představuje důležitý rámec pro boj proti sociálnímu vyloučení a podporu sociálního začleňování v České republice. Jejím cílem je vytvoření spravedlivější společnosti, kde budou všichni občané mít rovné příležitosti a důstojné životní podmínky.

4.1 Rozbor

Odborný rozbor dokumentu "Strategie sociálního začleňování 2021-2030" je komplexní analýzou klíčových aspektů a opatření uvedených v tomto strategickém dokumentu. V následujícím textu provedu strukturovaný rozbor a zhodnocení hlavních prvků strategie.

1. **Analýza cílů:** Prvním krokem je zhodnocení cílů stanovených ve strategii. Je nezbytné zkoumat, zda jsou cíle konkrétní, měřitelné, dosažitelné, relevantní a časově omezené (tzv. SMART cíle). Tím se zajišťuje, že strategie bude mít jasný směr a umožní sledování pokroku.
2. **Kontextuální analýza:** Tato část se zaměřuje na analýzu sociálního kontextu České republiky, který strategie zahrnuje. Je důležité zkoumat sociální a ekonomické trendy, demografické charakteristiky, míru chudoby, nezaměstnanosti a další relevantní ukazatele. Tím se získává lepší porozumění základním problémům a výzvám, kterým strategie čelí.
3. **Hodnocení opatření:** Následuje důkladné hodnocení jednotlivých opatření a nástrojů, které jsou uvedeny ve strategii. Součástí tohoto hodnocení je i zda Sociální strategie zahrnuje do nástrojů i sociální podnikání a sociální bydlení. Je důležité posoudit jejich efektivitu, proveditelnost a přínos pro sociální začleňování. Hodnotí se, zda jsou opatření dostatečně konkrétní a srozumitelná a zda odpovídají identifikovaným potřebám a problémům.
4. **Analýza implementace a koordinace:** Zkoumá se, jakým způsobem je strategie implementována a jaká je úroveň koordinace mezi různými aktéry a institucemi. Hodnotí se, zda existují mechanismy a struktury pro monitorování a hodnocení implementace strategie, a zda je zajištěna spolupráce mezi ministerstvy, nevládními organizacemi, obcemi a dalšími zainteresovanými subjekty.
5. **Zhodnocení dosažených výsledků:** Na závěr je provedeno zhodnocení dosažených výsledků a dopadu strategie. Zkoumá se, zda byly cíle strategie dosaženy a jaký byl jejich skutečný dopad na snižování sociálního vyloučení. Tento krok vyžaduje zhodnocení dostupných dat, statistik a zpráv.
6. **Silné stránky a slabiny:** Rozbor strategie by měl také identifikovat silné stránky a slabiny dokumentu. To zahrnuje zjištění, jaké prvky strategie jsou dobře promyšlené

a podporují sociální začleňování efektivním způsobem. Zároveň je důležité identifikovat případné nedostatky, nedostatky nebo oblasti, které by mohly být více rozvinuty.

7. Doporučení: Na základě provedené analýzy je vhodné formulovat doporučení pro další rozvoj strategie. To může zahrnovat návrhy na posílení opatření, zdokonalení implementace, zlepšení monitorovacích a hodnotících mechanismů nebo navrhnutí nových iniciativ, které by mohly přispět k dosažení cílů strategie.
8. Komparace s mezinárodními přístupy: Je užitečné porovnat strategii sociálního začleňování s mezinárodními přístupy a osvědčenými postupy v oblasti sociálního začleňování. Tím se získává širší perspektiva a možnost inspirovat se příklady, které by mohly být přínosné pro český kontext.

Celkově řečeno, odborný rozbor strategie sociálního začleňování 2021-2030 zahrnuje kritické zhodnocení klíčových prvků strategie, analýzu kontextu, hodnocení opatření a jejich implementace, zhodnocení dosažených výsledků a formulování doporučení pro další rozvoj strategie. Takový rozbor poskytuje užitečný náhled na silné stránky, slabiny a příležitosti strategie a umožňuje identifikovat oblasti, které by mohly být zdokonaleny a posíleny, aby se dosáhlo maximálního sociálního dopadu.

4.2 Výsledky rozboru

Analýza cílů

Vyhodnocení cílů Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je klíčovým prvkem analýzy tohoto dokumentu. Zde je hodnocení jednotlivých cílů:

- **Prevence a boj proti sociálnímu vyloučení:** Cíl je zaměřen na prevenci a snižování rizika sociálního vyloučení. Je to důležitý a relevantní cíl, který by měl pomoci snižovat nerovnosti a zlepšovat životní podmínky pro všechny občany. Je však důležité, aby strategie poskytovala konkrétní opatření a prostředky k dosažení tohoto cíle.
- **Kvalitní a inkluzivní vzdělání:** Cíl zajištění kvalitního a inkluzivního vzdělání pro všechny je důležitým prvkem sociálního začleňování. Kvalitní vzdělání je klíčové pro rozvoj jednotlivce a jeho sociálního začleňování. Je třeba věnovat pozornost

rovnému přístupu ke vzdělání, odstraňování bariér a posilování inkluzivního prostředí ve školách.

- Zajištění důstojného **bydlení**: Cíl zajištění důstojného bydlení je důležitým prvkem sociálního začleňování, zejména v souvislosti s rostoucím počtem lidí, kteří si nejsou schopni zajistit odpovídající bydlení. Klíčové je poskytnout dostupné a kvalitní bydlení pro všechny občany, zejména pro ty, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím a žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Jednou z odpovědí na dosažení tohoto cíle je sociální bydlení. Sociální strategie tento koncept dostatečně reflektuje.
- Rozvoj sociálních služeb a **sociálního podnikání**: Cíl rozvoje sociálních služeb a sociálního podnikání je důležitým opatřením pro podporu sociálního začleňování. Je nezbytné zajistit dostatečnou kapacitu a kvalitu sociálních služeb, které budou odpovídat potřebám a očekáváním sociálně vyloučených skupin. Podpora sociálního podnikání může přispět k vytváření pracovních příležitostí pro zranitelné skupiny. Sociální strategie s pojmem sociální podnikání významně pracuje.
- Zdraví a duševní pohoda: Cíl podpory zdraví a duševní pohody je nezbytným prvkem sociálního začleňování. Dobré fyzické a duševní zdraví jsou základním předpokladem pro kvalitní život a aktivní participaci ve společnosti. Strategie by měla klást důraz na prevenci, poskytování dostupné zdravotní péče a podporu duševního zdraví v rámci sociálně vyloučených skupin.

Hodnocení: Cíle Strategie sociálního začleňování 2021-2030 jsou zásadní pro posílení sociálního začleňování v České republice. Jedná se o důležité aspekty, které se zaměřují na prevenci sociálního vyloučení, zajištění kvalitního vzdělání, dostupného bydlení, rozvoj sociálních služeb a sociálního podnikání, a podporu zdraví a duševní pohody. Tyto cíle jsou přizpůsobeny současným výzvám a potřebám společnosti.

Nicméně, kvalita strategie bude záviset na konkrétních opatřeních, která budou implementována a na úrovni jejich realizace. Důležité je, aby strategie poskytovala jasnou roadmapu, konkrétní opatření, prostředky a zdroje pro dosažení stanovených cílů. Současně je nezbytné sledovat pokrok, monitorovat a vyhodnocovat dosažené výsledky, aby se strategie mohla průběžně upravovat a přizpůsobovat aktuálním potřebám a výzvám.

Je také důležité zajistit koordinaci a spolupráci mezi různými aktéry, včetně vlády, nevládních organizací, obcí a dalších zainteresovaných subjektů. Pouze takový komplexní přístup může zajistit účinnou implementaci strategie a dosažení jejích cílů.

Lze říci, že cíle Strategie sociálního začleňování 2021-2030 jsou v souladu s potřebami a výzvami v oblasti sociálního začleňování v České republice. Je však nezbytné zajistit jejich realizaci prostřednictvím konkrétních a efektivních opatření, a sledovat a hodnotit dosažené výsledky, aby bylo dosaženo skutečného pokroku v sociálním začleňování.

Kontextuální analýza

Kontextuální analýza Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je důležitým krokem k pochopení, jakým způsobem se dokument vztahuje k existujícímu sociálnímu a politickému kontextu v České republice. Zde je přehled některých klíčových aspektů kontextuální analýzy:

- **Sociální nerovnosti:** Česká republika se potýká s růstem sociálních nerovností, které ovlivňují přístup ke zdravotní péči, vzdělání, zaměstnanosti a bydlení. Kontextuální analýza by se měla zabývat těmito nerovnostmi a zhodnotit, jak strategie reaguje na jejich důsledky a jakým způsobem se snaží je snižovat.
- **Sociálně vyloučené skupiny:** Existuje řada sociálně vyloučených skupin, které čelí znevýhodnění a omezujícím faktorům. Mezi tyto skupiny patří například osoby bez přístřeší, dlouhodobě nezaměstnaní, děti a mládež v dětských domovech, romská populace a osoby se zdravotním postižením. Kontextuální analýza by měla zkoumat, jak strategie adresuje jejich potřeby a jaká opatření jsou navržena k jejich sociálnímu začleňování.
- **Stávající politiky a programy:** Kontextuální analýza by měla zkoumat současné politiky a programy v oblasti sociálního začleňování, jejich úspěchy a nedostatky. Je důležité zjistit, jak se nová strategie propojuje s existujícími iniciativami a zda přináší inovativní přístup nebo zdokonaluje stávající přístupy.
- **Ekonomický a finanční kontext:** Analýza by měla posoudit ekonomický a finanční kontext, včetně rozpočtových možností a zdrojů, které jsou k dispozici pro implementaci strategie. Je nezbytné zvážit, jakým způsobem se strategie vyrovnává

se současnou ekonomickou situací a zda jsou dostatečné finanční prostředky přiděleny pro dosažení stanovených cílů.

- Politický a legislativní rámec: Kontextuální analýza by měla zahrnovat zhodnocení politického a legislativního rámce, zahrnující relevantní právní předpisy a politické závazky v oblasti sociálního začleňování. Je důležité posoudit, zda strategie respektuje a podporuje existující právní rámec a politické závazky, a zda přináší nové legislativní iniciativy pro posílení sociálního začleňování.
- Spolupráce a zapojení zainteresovaných stran: Kontextuální analýza by měla zohlednit zapojení a spolupráci s relevantními aktéry, včetně vládních institucí, nevládních organizací, obcí, odborné veřejnosti a sociálních partnerů. Je důležité posoudit, jakým způsobem je strategie koordinována s těmito aktéry a zda existuje prostor pro jejich aktivní zapojení do implementace a monitorování strategie.
- Mezinárodní rámec: Kontextuální analýza by měla zohlednit mezinárodní normy, směrnice a doporučení v oblasti sociálního začleňování, zejména ty, které jsou relevantní pro Českou republiku. Je důležité zjistit, zda strategie reflektuje tyto mezinárodní standardy a zda přináší inovativní přístupy nebo přispívá k mezinárodnímu dialogu o sociálním začleňování.

Kontextuální analýza Strategie sociálního začleňování 2021-2030 by měla poskytnout komplexní pohled na současný stav, výzvy a potřeby v oblasti sociálního začleňování v České republice. Tento analytický přístup je klíčový pro navrhování efektivních opatření a strategií, které budou skutečně adresovat potřeby a přispívat k sociálnímu rozvoji a spravedlnosti ve společnosti.

Hodnocení opatření

Strategie sociálního začleňování je specifický dokument vypracovaný odborníky a politickými aktéry s hloubkou znalostí v oblasti sociálního začleňování v České republice.

Strategie pracuje s oběma koncepty z předcházející části práce – sociální podnikání a sociální bydlení. Pro konkrétní hodnocení jednotlivých opatření je nezbytné provést podrobný rozbor a vyhodnocení dokumentu založené na aktuálních informacích, datových zdrojích a studiích. Tato analýza by měla zahrnovat zhodnocení relevantních opatření, jejich konkrétnost, měřitelnost, praktičnost a přínos pro dosažení stanovených cílů.

Při vyhodnocování opatření ve Strategii sociálního začleňování je důležité zvážit jejich komplexnost a součinnost s existujícími politikami a programy. Také je třeba sledovat, zda jsou opatření dostatečně financovaná a zda existuje systém monitorování a hodnocení, který umožňuje průběžné zhodnocování pokroku a případnou úpravu opatření v reakci na aktuální potřeby a výzvy.

Hodnocení opatření ve Strategii sociálního začleňování by mělo být prováděno odborníky a stakeholdery, kteří mají znalosti a zkušenosti v oblasti sociálního začleňování a sociální politiky. Jejich analytický přístup a průzkum terénu mohou poskytnout ucelenější obraz o účinnosti a účelu jednotlivých opatření a jejich dopadu na skutečný život občanů v České republice.

Implementace opatření

Zde je přehled některých klíčových kroků, které by měly být součástí analýzy implementace opatření:

- **Monitorování a vyhodnocování:** Je důležité mít systém monitorování a vyhodnocování, který umožňuje sledování pokroku při implementaci opatření. To zahrnuje zhodnocení dosažených výsledků, identifikaci překážek a výzev, a případné úpravy opatření na základě získaných poznatků.
- **Finanční a administrativní podpora:** Implementace opatření vyžaduje adekvátní finanční a administrativní podporu. Je důležité zjistit, zda jsou dostatečné zdroje přiděleny pro realizaci jednotlivých opatření a zda existuje efektivní řízení a koordinace prostředků a procesů.
- **Zapojení zainteresovaných stran:** Úspěšná implementace strategie vyžaduje aktivní zapojení zainteresovaných stran, včetně vládních institucí, nevládních organizací, obcí, odborné veřejnosti a sociálních partnerů. Je důležité zhodnotit úroveň zapojení těchto aktérů a jejich přínos k implementaci opatření.
- **Komunikace a osvěta:** Komunikace a osvěta jsou klíčové pro informování veřejnosti o strategii, jejích cílech a opatřeních. Je důležité zhodnotit, jaká opatření byla přijata pro zajištění účinné komunikace a osvěty a jaký byl dosavadní dosah těchto aktivit.
- **Aktualizace a přizpůsobení:** Během implementace strategie mohou nastat změny ve společnosti a v sociálním kontextu. Je důležité zjistit, zda je strategie pružná a

schopná přizpůsobit se novým výzvám a potřebám. Pravidelné aktualizace a revize strategie mohou být nezbytné pro udržení relevance a účinnosti opatření.

- Sledování a hodnocení výsledků: Implementace strategie by měla být prováděna pravidelným sledováním a hodnocením dosažených výsledků. To zahrnuje kvantitativní a kvalitativní analýzu, která měří pokrok ve splnění cílů a identifikuje oblasti, které vyžadují další zlepšení. Hodnocení výsledků by mělo být transparentní a mělo by sloužit jako základ pro případné úpravy opatření a strategického směřování.
- Synergie s dalšími politikami: Strategie sociálního začleňování by měla být provázána a vzájemně se doplňovat s dalšími relevantními politikami a programy v oblasti sociálního rozvoje. Je důležité zjistit, jakým způsobem je strategie propojena s dalšími politikami a jaký je stupeň synergie a koordinace mezi těmito iniciativami. Tím se zajistí efektivní využití zdrojů a maximalizace přínosů pro sociální začleňování.
- Zapojení komunity: Úspěšná implementace strategie vyžaduje aktivní zapojení komunity a jejích členů do procesu plánování, realizace a monitorování opatření. Je důležité zjistit, zda byla komunita dostatečně zapojena a zda existují mechanismy pro její participaci a sdílení zkušeností a znalostí. Zapojení komunity přispívá k vytváření pocitu vlastnictví a podporuje udržitelnost opatření.

Vyhodnocení implementace opatření ze Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je komplexní proces, který vyžaduje komplexní analýzu a hodnocení. Je důležité zhodnotit dosažené výsledky, identifikovat úspěchy a nedostatky, a posoudit, zda jsou opatření dostatečně účinná a přinášejí očekávané změny ve společnosti. Tato analýza by měla být prováděna odborníky v oblasti sociálního začleňování a měla by sloužit jako základ pro další plánování a rozvoj politiky sociálního začleňování v České republice. Bohužel není možné se k datům nějakým způsobem dostat.

Silné a slabé stránky

Strategie sociálního začleňování 2021-2030 přináší řadu silných a slabých stránek. Zde je přehled některých klíčových bodů:

Silné stránky:

- Celistvý přístup: Strategie představuje celistvý přístup ke komplexnímu sociálnímu začleňování a zahrnuje širokou škálu oblastí, včetně bydlení, zaměstnanosti, zdraví, vzdělávání, sociální péče a dalších. Tento přístup umožňuje komplexní a soudržnou politiku pro sociální začleňování.
- Dlouhodobý horizont: Strategie stanovuje cíle a opatření pro desetileté období, což umožňuje plánování a kontinuitu ve strategickém přístupu k sociálnímu začleňování. Dlouhodobý horizont umožňuje také větší stabilitu a předvídatelnost ve vývoji sociální politiky.
- Zapojení zainteresovaných stran: Strategie předpokládá aktivní zapojení zainteresovaných stran, včetně vlády, nevládních organizací, obcí, sociálních partnerů a občanů. To podporuje participativní přístup a zajišťuje, že politiky sociálního začleňování budou zohledňovat potřeby a perspektivy různých aktérů.
- Komplexní analýza a plánování: Strategie vychází z komplexní analýzy sociální situace a výzev, kterým čelí Česká republika. Na základě této analýzy definuje konkrétní cíle a opatření, která mají potenciál řešit identifikované problémy. Tento plánovací proces přispívá k systematickému a efektivnímu řešení sociálních výzev.

Slabé stránky:

- Nedostatek konkrétnosti: V některých případech může být strategie obecná a nedostatečně konkrétní. Chybí detailnější popis konkrétních opatření, jejich časový rámec, zdroje financování a odpovědné instituce. Tato nekonkrétnost může omezovat jasnost a efektivitu implementace strategie.
- Finanční zdroje: Strategie sociálního začleňování by měla být podpořena dostatečnými finančními zdroji pro její plnou implementaci. Není však vždy jasné, zda jsou dostatečné finanční prostředky vyčleněny pro realizaci opatření stanovených ve strategii. Nedostatek financí může zpomalit nebo omezit dosah strategie a její schopnost dosáhnout stanovených cílů.

- Monitorování a hodnocení: Strategie by měla obsahovat jasný plán monitorování a hodnocení, který umožní sledovat pokrok a úspěšnost implementace opatření. Nedostatečné monitorování a hodnocení může ztížit identifikaci účinných opatření a nemožnost přizpůsobit strategii na základě získaných poznatků.
- Koordinace a spolupráce mezi aktéry: Úspěšná implementace strategie vyžaduje silnou koordinaci a spolupráci mezi různými aktéry, včetně vládních institucí, nevládních organizací, obcí a dalších zainteresovaných stran. Nedostatečná koordinace a spolupráce může vést k rozdrobenosti a neefektivitě v realizaci opatření.
- Komunikace a osvěta: Strategie by měla obsahovat jasnou strategii komunikace a osvěty, která informuje veřejnost o cílech, opatřeních a významu sociálního začleňování. Nedostatečná komunikace a osvěta mohou vést k nedostatečné informovanosti a zapojení veřejnosti, což může omezit podporu a účinnost strategie a vést k politicky slabě prosaditelným záměrům (byť sebevíce užitečných).
- Potřeba dalších specifických opatření: Strategie by měla být doplněna o specifická opatření pro řešení konkrétních problémů a výzev v oblasti sociálního začleňování. Například opatření zaměřená na podporu zaměstnanosti, bydlení, vzdělávání a sociální péče. Nedostatek specifických opatření může zpomalit pokrok v dosahování cílů strategie. Je důležité, aby tyto slabé stránky byly identifikovány a adresovány v průběhu implementace Strategie sociálního začleňování 2021-2030. To zahrnuje poskytování dostatečných finančních prostředků, posilování monitorování a hodnocení, zlepšování koordinace a spolupráce mezi aktéry, posílení komunikace a osvěty a rozšíření spektra specifických opatření. Tím se zvýší účinnost strategie a dosáhne se většího pokroku v oblasti sociálního začleňování. Důležité je také zohlednit vstupy a zkušenosti aktérů působících v terénu a přizpůsobit opatření specifickým potřebám jednotlivých lokalit a skupin obyvatel.

Důležitou součástí implementace opatření je také posílení kapacit aktérů zapojených do procesu. To zahrnuje vzdělávání, školení a podporu ve výkonu jejich rolí a odpovědností. Zároveň je třeba zajistit dostatečné finanční prostředky a zdroje pro realizaci opatření a provádění monitoringu a hodnocení.

Pro úspěšnou implementaci strategie je klíčové také posílení spolupráce mezi různými sektory a úrovněmi státní správy. To zahrnuje zapojení a koordinaci mezi vládními institucemi, nevládními organizacemi, obcemi, podnikatelským sektorem a dalšími zainteresovanými stranami. Spolupráce a koordinace umožní využít synergický efekt a optimalizovat využití zdrojů.

V neposlední řadě je důležité pravidelně komunikovat s veřejností a širokou veřejností. Informování o strategii, jejích cílech, opatřeních a dosažených výsledcích je klíčové pro vytvoření podpory a pochopení pro sociální začleňování. Komunikace by měla být dvoustranná a zahrnovat prostor pro dialog, připomínky a názory veřejnosti.

Komparace

Strategie sociálního začleňování 2021-2030, stejně jako jakýkoli jiný dokument nebo strategie, je specifická pro daný národní kontext a vychází z konkrétních sociálních, politických a ekonomických podmínek v dané zemi. Je proto důležité provést komparaci s ohledem na světový kontext a širší mezinárodní trendy v oblasti sociálního začleňování. Zde je srovnání strategie se světovým pohledem:

- Kontext sociálních výzev: Strategie sociálního začleňování 2021-2030 je formulována na základě specifických sociálních výzev a potřeb v České republice. Tyto výzvy se mohou lišit od země k zemi v závislosti na socioekonomických podmínkách, politickém prostředí a historickém kontextu. Světové srovnání by mělo zohlednit různorodost sociálních výzev a důraz na konkrétní oblasti, jako je chudoba, nerovnosti, nezaměstnanost nebo diskriminace.
- Politická agenda: Sociální politika a strategie se liší mezi různými zeměmi v závislosti na politické agendě a prioritách vlád. Například v některých zemích může být důraz kladen na sociální spravedlnost, ochranu práv menšin, genderovou rovnost nebo zajištění základních sociálních služeb. Komparace strategie by měla zohlednit politické a legislativní kontexty v jednotlivých zemích.
- Mezinárodní srovnání: Ve světovém měřítku existuje řada iniciativ a strategií zaměřených na sociální začleňování. Například Evropská unie má vlastní strategii, jako je Evropský pilíř sociálních práv, který posiluje sociální práva a sociální začleňování v rámci Evropské unie. Další mezinárodní organizace, jako je

Organizace spojených národů (OSN), také prosazují sociální začleňování prostřednictvím rozvojových cílů udržitelného rozvoje. Komparace strategie by měla zahrnovat prvky a přístupy, které jsou součástí těchto mezinárodních iniciativ.

- Inovační přístupy: Při komparaci strategie se světovým pohledem je důležité zohlednit inovační přístupy a osvědčené postupy z jiných zemí a mezinárodního společenství. Existují příklady dobré praxe a inovativních přístupů k sociálnímu začleňování, které by mohly posloužit jako inspirace pro strategii. Například některé země mohou implementovat programy zaměřené na aktivní politiky trhu práce, podporu sociálního podnikání, inkluzivní vzdělávání nebo poskytování kvalitních sociálních služeb. Komparace strategie by měla identifikovat tyto inovativní přístupy a zvážit jejich přenosnost a přizpůsobení v rámci daného národního kontextu.
- Mezinárodní spolupráce: S ohledem na globalizaci a vzájemné propojení zemí je spolupráce a výměna zkušeností mezi zeměmi klíčová. Strategie by měla zohlednit možnosti mezinárodní spolupráce, například v rámci bilaterálních dohod, mezinárodních fór a projektů. Společné učení a sdílení osvědčených postupů mohou posílit účinnost strategie a přispět k celosvětovému posunu směrem k sociálnímu začleňování.

V rámci komparace strategie Sociálního začleňování 2021-2030 se světovým kontextem je důležité brát v úvahu rozmanitost sociálních výzev, politické agendy, mezinárodních iniciativ a inovačních přístupů. Tímto způsobem lze identifikovat příležitosti, učit se z osvědčených postupů a optimalizovat strategii tak, aby reflektovala nejlepší světové standardy a přístupy v oblasti sociálního začleňování.

Závěr

Práce pojednává o tématu sociálního bydlení a sociálního podnikání v České republice. Byly popsány základní determinanty těchto oblastí. Popsány byly i neziskové organizace a

sociální služby jako hlavní dva proudy sociálního podnikání ale i sociálního bydlení v ČR. Vše je popsáno v teoretické části práce.

Praktická část práce se zabývá popisem Strategie sociálního začleňování 2021-2030. Úkolem praktické části bylo popsat dokument a následně se pokusit jej zhodnotit. V práci je dokument základní formou popsán, je zkonstatováno, že pojmy sociální podnikání a sociální bydlení jsou v něm obsaženy. Rovněž je uvedeno stručné porovnání dokumentu v mezinárodním měřítku. Bohužel vzhledem ke stáří dokumentu bylo velmi obtížné nalézt již nějaké vypovídající hodnoty o jeho efektivitě. Práce má tedy spíše informativní charakter a klasifikace Strategie je spíše formou návrhu efektivního zhodnocení celkového přínosu podobných dokumentů obecně.

Zdroje

- ČERNÁ, Eliška. *Z ulice do bytu: sociální práce v procesu reintegrace do bydlení*. Praha: Slon, 2019. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788074192821.
- České centrum fundraisingu [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://fundraising.cz/>
- České sociální podnikání: Principy a definice [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>
- DOHNALOVÁ, Marie a kol. Sociální ekonomika. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-573-1.
- DOHNALOVÁ, Marie. 2006. Sociální ekonomika v evropeizaci českého hospodářství. 1.vyd. Praha: Studie Národohospodářského ústavu J. Hlávky č. 9. 123 s. ISBN 80-86729-31-1.
- DRUCKER, Peter F. Inovace a podnikavost, Praxe a principy. Praha: Management Press, 1993. s.45
- HANNAGAN, Tim J. *Marketing pro neziskový sektor*. Translated by Jana Novotná. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1996. 205 s. ISBN 80-85943-07-7.
- Lux, Martin. 2002. „Sociální bydlení.“ Pp. 73-159 in Lux, Martin et al. *Bydlení - věc veřejná. Sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 287 s. ISBN 80-86429-12-1.
- MERTL, Jan. *Sociální politika*. 7., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 9788076766754.
- REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-54-5.
- *Sociální služby*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2016. ISBN 9788090632042.
- *Mpsv.cz: strategie sociálního začleňování 2021-2030* [online]. 2023 [cit. 2023-05-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

- *Takoví jsme* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://takovijsme.cz/>
- Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
- Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
- Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
- Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník